

Csillagvizsgáló-névadás Miskolcon

Május 24-én az MCSE képviselőjében kedves ünnepségre voltunk hivatalosak: a miskolci bemutató csillagvizsgálót egykori alapítójáról, dr. Szabó Gyuláról nevezték el. Miskolc önkormányzatának, a Diósgyőri Gimnáziumnak és természetesen a helyi amatőröknek köszönhetően ismét működik hazánk egyik legrégebben alapított bemutató csillagvizsgálója. Az alábbiakban közöljük Jaczkó Imre (az intézmény megbízott vezetője) az avatáson elmondott beszédét.

Tisztelt Szabó család! Tisztelt Polgármester Úr! Tisztelt vendégeink!

A csillagvizsgáló megbízott vezetőjeként nagy örömmre szolgál, hogy jelen lehet ezen névadó ünnepségen, mely méltán nevezhető jelentős eseménynek Miskolc város tudományos és kulturális életében.

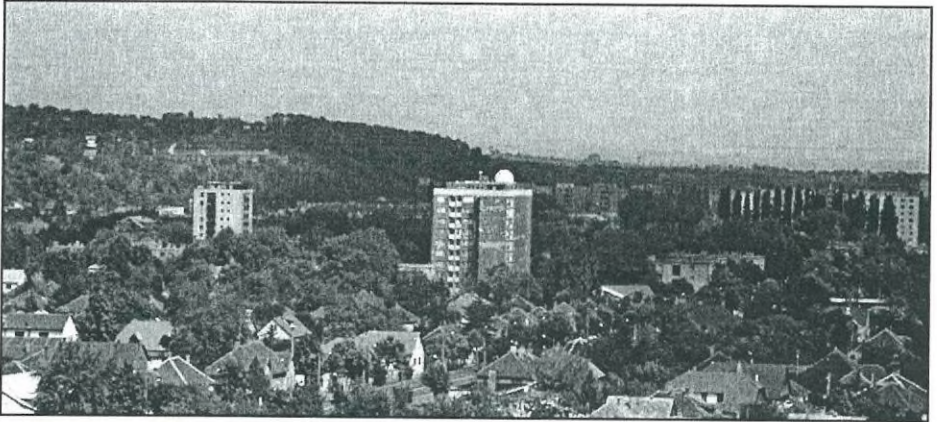
Engedjék meg, hogy a miskolci amatőr-csillagászok nevében szóljak néhány szót a mögöttünk álló pár év munkájáról, és a még előttünk álló feladatokról. A nagy múltú miskolci Uránia Csillagvizsgáló a rendszerváltásig jelentős szerepet töltött be a város ismeretterjesztő életében: szakkörök működtek itt, távcsöves bemutásokat tartottak iskolai csoportok és a nagyközönség részére. Sajnos a rendszerváltás után az itt folyó munka megszűnt, az intézmény pedig évekil magára hagyatva várta sorsának jobbra fordulását. Azon miskolci amatőr-csillagászok, akik még dr. Szabó Gyulától kapták az indíttatást, tehetetlenül és elkeseredve hallottak a csillagda pusztulásáról. Korán egyetértés alakult ki, hogy tenni kell valamit, ezért a 90-es évek második felében újból szerveződni kezdett a miskolci amatőr-csillagász élet. Először még a Tudomány és Technika Házában tartottuk megbeszéléseinket, de tudtuk, hogy ez csak átmeneti állapot lehet, mert a csillagászat és űrkutatás iránt érdeklődők méltó fóruma csakis a csillagvizsgáló lehet. Nem véletlenül nevezték el Urániáról, a csillagászat műzsájáról országszerte a csillagvizsgálókat. Mi a csillagvizsgálót egyfajta szentélynek tekintettük és tekintjük: a csillagászat diplomájának. Célunk az volt, hogy az intézményt visszaállítsuk régi komplex funkcióiba, biztosítsuk a folyamatos működést és ennek finansziális alapjait. Tisztában voltunk vele, hogy ezek távlati célok, és még nagyon messze vagyunk ezek realizálásától.

Az egyik megbeszélésünkön kaptuk a hírt, hogy újból van gazdája az intézménynek, a Diósgyőri Gimnázium személyében, és egy kis iskolai szakkör már meg is kezdte a munkát. Gyorsan felvettük a kapcsolatot a gimnázium vezetésével. Kérésünk, miszerint a miskolci amatőr-csillagászok is be szeretnének kapcsolódni a mun-

**Dr. Szabó Gyula (1914–1991),
az intézmény alapítója**

kába, értő fülekre talált, és így 1998 őszétől áttettük „székhelyünket” a csillagdába. Szinte a nulláról kellett kezdeni, a gimnázium vezetésétől értesültünk róla, hogy a rendszerváltás exlex állapotában a csillagvizsgálót gyakorlatilag kifosztották, vagyontárgyainak 99%-a eltűnt, megsemmisült. Egyedül a kupolában lévő nagytávcső, a 30 cm átmérőjű tükrös távcső vészelte át e sajátos privatizációt: tudniillik méreténél és tömegénél fogva nem könnyen mozdítható.

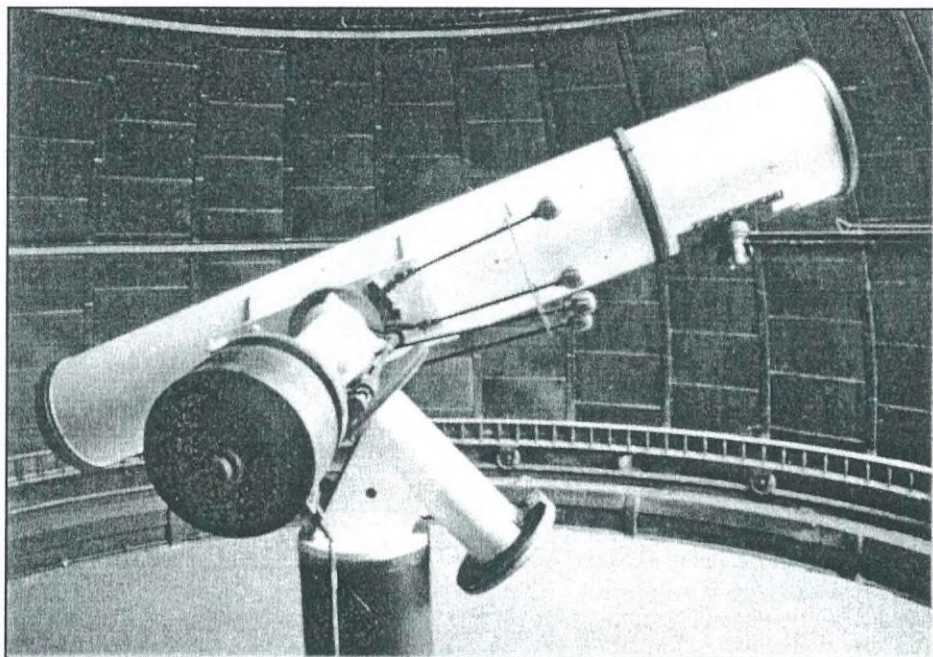
A dr. Szabó Gyula Csillagvizsgáló a miskolci „toronyház” legfelső szintjén található

A Diósgyőri Gimnázium felújította, kifestette, újra bebútorozta a csillagdát, javaslatunkra műszereket, segédberendezéseket, szemléltető eszközöket, személyi számítógépet, audiovizuális technikát, könyveket és folyóiratokat szerzett be. Mi, miskolci amatőr csillagászok, a Magyar Csillagászati Egyesület és a Magyar Asztronautikai Társaság helyi tagjai, a szakmai háttérrel biztosítottuk és biztosítjuk ma is. Gyakorlatilag 1 éven belül újra működőképeseink lettünk: az alapvető funkcionkat, a tudományos igényű demonstrációt újra megkezdhattuk. Meg kell említeni, hogy a szakköri tagság társadalmi munkáját is felajánlotta a kupola festésénél, ill. a főműszer felújításánál. Tagjaink részéről anyagi és természetbeni támogatás is érkezett, legutóbb például egyik tagtársunk felajánlotta szakkönyvtárát elpusztult könyvállományunk pótlására. A csillagvizsgáló internetes honlappal is rendelkezik, melynek szerkesztését és gondozását szintén egyik tagtársunk végzi (<http://w3.swi.hu/csillagda/>).

A beindult felnőtt, haladó szakkörünkkel párhuzamosan indítottunk egy kezdő szakkört is az általános iskolás, 10–14 éves korosztály részére, biztosítandó a majdani utánpótlást. Előzetes időpont-egyeztetés után, eseti időpontban is várjuk iskolai csoportok, osztályok jelentkezését távcsöves bemutatásra, szemléltetendő az iskolai tananyagot. Fontosnak tartjuk a nagyközönség részére tartott, és hamar népszerűvé vált Nyílt Napjainkat, amelyeket minden hónap első hétfőjén tartunk az esti órákban.

Ma, amikor tombol a népbútítás, sokan horoszkópot olvasva kezdik a napot, az UFO-hívők szektákba csoportosulnak, egyesek pedig a világvégét várják, nagy szükség van a csillagászati ismeretterjesztésre, a gondolkodó ember kozmikus világnézetének formálására, a természetet irányító alapvető törvényszerűségek ismeretére. Valahol az emberi jogok közé tartozik, hogy mindenkinek megadjuk a lehetőséget az

ún. Galilei-élmény átélésére, az első távcsőbe pillantásra, az Univerzum szépségének felismerésére és megtapasztalására. Sok országban az átlagműveltség, sőt a praktikus intelligencia része a csillagos égbolt, a csillagképek ismerete. Sajnos a hazai oktatási rendszerben ezen ismeretek méltánytalanul háttérbe szorultak, az emberek jó része csak a Göncölszekeret ismeri, ha ugyan ismeri, az elmélyültebb csillagászati ismeretek megszerzésére kevés a lehetőség. Ebben segíthet a csillagvizsgáló a tudományos és az oktatási munka integrálásával.

A csillagvizsgáló főműszere ez a 30 cm-es Newton-reflektor

Sokszor felteszik a kérdést, mi a haszna a csillagászatnak? Miért finanszírozzunk csillagvizsgálókat? Miért van szükség egyre nagyobb és drágább távcsövekre? Több válasz is adható ezekre a kérdésekre: a filozofikus válasz, hogy az emberi tudásvágy kimeríthetetlen, a kérdésfelvetés és a válaszkeresés a végtelenbe, a csillagokba vezet. A másik, a gyakorlatias válasz az, hogy csillagászat nélkül a 20. század végi ember létezni sem tudna: az, hogy mobiltelefonon hívhatjuk külföldi rokonunkat, a világháló segítségével egy másik földrészről szerzünk információt, sportközvetítést nézünk otthon a televíziókon, és még sorolhatnám, mind-mind csillagászat, annak egy felhasználói szintű vetületének, az űrkutatásnak az eredménye. Azok a szakemberek, akik a kommunikációt kiszolgáló műholdakat üzemeltetik, mind rendelkeznek alapos csillagászati ismeretekkel. Az ilyen irányú orientációt pedig minél hamarabb, már az iskolás korban ki lehet alakítani, és erre elsősorban egy működő csillagvizsgáló lehet képes.

Most azért gyűltünk itt össze, hogy a miskolci csillagvizsgálónak új nevet adjunk, egy olyan tudósemler nevét, akinek említése nélkül nem lehet beszélni miskolci csillagászatról, vagy meteorológiáról. Dr. Szabó Gyula volt e két tudományág miskolci doyenje, aki szintetizáló elmeként egyaránt fontosnak tartotta a tudományt, és ennek eredményeit a laikusokkal megismertető ismeretterjesztést. Indíttatására sokan választották hivatásul is eme tudományokat, és váltak megbecsült és közismert szakemberekké.

Az avatáson megjelentek csoportképe

Érdemes kiemelni azt a széles körű konszenzust, ami a névválasztást kísérte, szinte spontánul vetődött fel mindenkiben, aki valaha is ismerhette, hogy a csillagvizsgálót csakis dr. Szabó Gyuláról lehet elnevezni, aki alapította és szinte egész életén keresztül vezette azt. Itt nem volt ellenjavaslat vagy tartózkodás, a javaslat kikezdhetetlen volt, más név szóba sem került. És most, hogy itt állunk ezen az avatáson, elmondhatjuk, hogy elértünk valamit, és 2000. május 24-től új időszámítás kezdődik a csillagda életében, mely dátumot ezentúl minden évben meg szeretnénk ünnepelni. Azonban ne felejtjük el, hogy nem pihenhetünk, még sok munka vár ránk. Célunk, hogy azt a szellemiséget hozzuk vissza, ami a 80-as évek közepéig jellemezte az intézményt. A közeljövő feladatai közül kiemelendő a főműszerünkhöz szükséges órágép megépítése, vagy az elengedhetetlenül szükséges Internet kapcsolat és a telefonvonal kiépítése, a műszerpark és a könyvtár további fejlesztése. Ezen céljaink megvalósításához továbbra is kérjük a város hathatós támogatását.

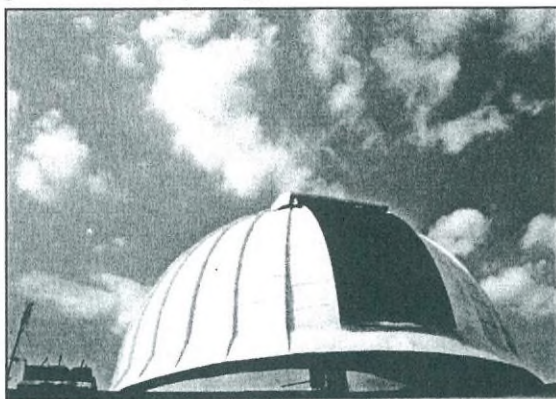
Tisztelt Polgármester Úr! Kérjük, hogy a város legyen büszke rá, hogy van csillagvizsgálója, és ezt méltán teheti, mert nincs sok ilyen intézmény hazánkban, és legyen továbbra is jó gazdája, aki egyszerre óvja és becsüli is azt. Kérjük, hogy ne csak tudományos és oktatási intézményt lássanak benne, hanem egyúttal idegenforgalmi is. Korábban is jellemző volt, hogy osztálykirándulások egyik kedvelt célpontja volt a csillagvizsgáló. A kisvasút közelsége is ránk irányítja a figyelmet.

Itt engedjék meg, hogy kifejezzem köszönetemet a Dorottya u. 1. sz. lakóközösségének és közös képviselőinek, Budaházi Andrásnénak és Varsás Józsefnek, akik felismerték az intézmény reprezentatív jellegét, és aktívan segítették munkánkat a felújítás során. Sajnos a lakóközösség anyagi lehetőségei szűkösek az intézmény mint idegenforgalmi kuriózumként való működésének biztosításához, ezért a továbbiakban elengedhetetlen a városi összefogás. Ehhez kérjük tisztelettel a támogatásukat.

Végezetül engedjék meg, hogy a csillagvizsgáló nevében megköszönjem mindazoknak, akik munkájukkal, anyagi vagy természetbeni támogatásukkal, tanácsaikkal, segítségükkel hozzájárultak, hogy ma itt ünnepelhessünk. Ünnepelhessük a miskolci tudományos élet jeles napját. Köszönjük, hogy vendégeink elfogadták meghívásunkat és megtiszteltek jelenlétükkel. Reméljük, máskor is találkozunk még itt, esetleg távcsöves bemutatásainkon. Külön köszönjük özv. dr. Szabó Gyulánénak, gyermekeinek és családjuknak, hogy engedélyezték és támogatták a névválasztás gondolatát, és személyesen is tiszteletüket tették ezen a napon.

Végül, de egyáltalán nem utolsó sorban engedjék meg, hogy mint egykori szakkörös, a miskolci amatőrcsillagászok és minden régi szakkörös nevében megköszönjem mesterünknek az elhivatottságot és indítást, úgy ahogy legendás közvetlensége folytán mi ismerhettük és szólíhattuk — és ezt nehogy tiszteletlenségnek tekintsék — Gyula bácsi, köszönjük!

JACZKÓ IMRE

Fotók: Ács Éva és Mizser Attila